

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE INTERNAL SUPERVISION OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE DVARAVATI SCHOOL GROUP UNDER THE BANGKOK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

Nilprapa WONGSA¹

1Department of Educational Administration, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University,
Thailand;s67561802095@ssru.ac.th

ABSTRACT

The objectives of this research were to: 1) the level the Internal Supervision of school administrators in the Dvaravati school group under the Bangkok Primary Educational Service Area Office; 2) propose guidelines for developing the internal supervision of school administrators in the Dvaravati school group under the Bangkok Primary Educational Service Area Office. The respondents were school administrators and teachers total 205 persons. The research instruments were questionnaires and semi-structured questionnaires for in-depth interviews. The statistic used for analyzing were the percentage, mean, standard deviation. For the qualitative research, the content analysis was conducted using in-depth interviews with 5 experts in educational administration, school administration, and educational supervision. The research found that 1) The level of the level the Internal Supervision of school administrators in the Dvaravati school group under the Bangkok Primary Educational Service Area Office was at a high level in all aspects. 2) Guidelines for developing the internal supervision of school administrators in the Dvaravati school group under the Bangkok Primary Educational Service Area Office, consist of five key approaches; (1) Supervision Planning, which emphasizes the use of comprehensive and up-to-date information to determine the direction of supervision; (2) Supervision Planning, which focuses on clearly defining goals, key issues, and supervision activities through participatory processes; (3) Creation of Supervision Instruments, which aims to develop high-quality instruments aligned with educational standards and the school context; (4) Supervision operations, which emphasizes practical operations, coaching, consultation, and continuous support for teachers; and (5) Supervision Evaluation, which focuses on using evaluation results for continuous and sustainable improvement of the supervision process.

Keywords: The Internal supervision of School, School administrator, Primary School

CITATION INFORMATION: WONGSA, N., (2025). Guidelines For Developing the Internal Supervision of School Administrators in The Dvaravati School Group Under the Bangkok Primary Educational Service Area Office. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 3(12), 64.

แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่ม ทวาราวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

นิลประภา วงษา¹

1สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา;

s67561802095@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มทวาราวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร 2) เสนอแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มทวาราวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนกลุ่มทวาราวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 205 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้างเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในส่วนวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการการวิเคราะห์เนื้อหาโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา การบริหารสถานศึกษา และนิเทศการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มทวาราวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มทวาราวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยแนวทางที่สำคัญ 5 แนวทาง ได้แก่ (1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลสารสนเทศที่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบันเพื่อกำหนดทิศทางการนิเทศ (2) การวางแผนการนิเทศ ที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมาย ประเด็น และกิจกรรมการนิเทศอย่างชัดเจนและมีส่วนร่วม (3) การสร้างเครื่องมือการนิเทศ ที่มุ่งพัฒนาเครื่องมือที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและบริบทของสถานศึกษา (4) การดำเนินงานการนิเทศ ที่เน้นการปฏิบัติจริง การให้คำปรึกษา และการสนับสนุนครูอย่างต่อเนื่อง และ (5) การประเมินผลการนิเทศ ที่มุ่งใช้ผลการประเมินเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญ นิเทศภายในสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานศึกษา, โรงเรียนประถมศึกษา

ข้อมูลการอ้างอิง: นิลประภา วงษา. (2568). แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มทวาราวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 3(12), 64.

บทนำ

ประเทศไทยได้กำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณธรรม มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ทั้งนี้ แผนดังกล่าวได้เน้นย้ำถึงยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา ซึ่งการนิเทศภายในสถานศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในระดับปฏิบัติการ นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยังได้กำหนดเป้าหมายให้คนไทยเป็น “คนดี เก่ง และมีคุณภาพ” โดยมุ่งให้ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสในการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ยุทธศาสตร์ดังกล่าวมุ่งเน้นให้สถานศึกษาทุกแห่งมีระบบการบริหารและการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษามุ่งบรรลุตามเป้าหมายอย่างยั่งยืน การนิเทศภายในสถานศึกษาซึ่งเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาของประเทศสู่การปฏิบัติจริงในระดับโรงเรียน เพื่อพัฒนาครู ผู้เรียน และคุณภาพสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายของประเทศ

ทั้งนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาระดับชาติดังกล่าวเกิดผลเป็นรูปธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจสำคัญในการกำกับ ติดตาม และสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด จึงมีบทบาทหลักในการถ่ายทอดนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการสู่การปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, 2566) อย่างไรก็ตาม จากรายงานการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดพบว่า แม้โรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินงานนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงมีความแตกต่างกันด้านคุณภาพและประสิทธิผลของการนิเทศ เนื่องจากขาดระบบติดตามประเมินที่ชัดเจน และการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนยังไม่ทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) ผู้บริหารสถานศึกษาหลายแห่งยังคงประสบปัญหาในการจัดระบบนิเทศที่เป็นรูปธรรม ขาดการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และขาดทักษะการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้การนิเทศภายในยังไม่สามารถเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ท่ามกลางสภาพปัญหาของการนิเทศภายในสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนทวารวดีซึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มโรงเรียนที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครตอนเหนือ โดยมีทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กที่มีความหลากหลายด้านบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, 2566) โรงเรียนในกลุ่มทวารวดีมีภารกิจสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติ และเป็นสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนเมือง ซึ่งต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้เรียนยุคดิจิทัล ความแตกต่างระหว่างผู้เรียน การขาดแคลนครูในบางกลุ่มสาระ รวมถึงข้อจำกัดในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2565) ด้วยบริบทและความท้าทายดังกล่าว การพัฒนาการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนทวารวดีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการนิเทศภายในเป็นกลไกหลักในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง (นันทยา วงศ์ชัยและณัฐยา ตันตรานนท์, 2565) การนิเทศที่มีคุณภาพจะช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับปรุงการบริหารจัดการภายในได้อย่างเป็นระบบ เกิดวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ภายในองค์กร และยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

แม้ว่าการนิเทศภายในสถานศึกษาจะมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาดังที่กล่าวมาแล้ว แต่ในทางปฏิบัติยังคงพบปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร รวมถึงกลุ่มโรงเรียนทวารวดี ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาแม้จะมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำทางวิชาการและผู้นำการนิเทศภายใน แต่จากการศึกษาของ อภิชาติ พุททวงษ์ และคณะ (2567) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนไม่น้อยยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการดำเนินการนิเทศภายในอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดรูปแบบการนิเทศที่ชัดเจนและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา สอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) ระบุว่า ผู้บริหารบางส่วนยังขาดการวางแผนการนิเทศที่เป็นระบบและต่อเนื่อง ขาดการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อวิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาในกระบวนการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ ภาระงานด้านเอกสารและงานธุรการที่มากเกินไปยังส่งผลให้ผู้บริหารมีเวลาในการนิเทศภายในอย่างจำกัด (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2565) สภาพปัญหาดังกล่าวส่งผลให้การนิเทศภายในสถานศึกษายังไม่สามารถดำเนินไปอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนในหลายโรงเรียน โดยเฉพาะเมื่อผู้บริหารบางรายยังมองว่าการนิเทศเป็นเพียงกระบวนการตรวจสอบ ไม่ใช่กระบวนการพัฒนาและส่งเสริมครู ส่งผลให้ครูผู้สอนไม่เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการนิเทศ ดังนั้น การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในที่เหมาะสมกับสภาพจริงของโรงเรียนในกลุ่มทวารวดี จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำการนิเทศที่มีประสิทธิผล สนับสนุนการเรียนรู้ของครู และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการศึกษาการนิเทศการศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดทิศทางและกระบวนการดำเนินการวิจัยให้มีความชัดเจนเป็นระบบ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในสถานศึกษา

การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการทางการบริหารและวิชาการที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นพ้องว่าการนิเทศไม่ใช่การควบคุมหรือตรวจสอบเชิงอำนาจ แต่เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นิเทศ และครูผู้สอน เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง (เก็จกนก เอื้อวงศ์, 2563; Glickman, Gordon, & Ross-Gordon, 2018) แนวคิดการนิเทศภายในสถานศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาครูเป็นศูนย์กลาง โดยเชื่อว่าการยกระดับคุณภาพผู้เรียนต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู การนิเทศจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การสะท้อนคิด และการปรับปรุงการสอนอย่างเป็นระบบ (ทิพวรรณ ถาวรโชติ, 2564; Sergiovanni & Starratt, 2007) วัตถุประสงค์ของการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยภาพรวม ได้แก่ การพัฒนาวิชาชีพครู การส่งเสริมสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552; Kumari, 2022) ในด้านหลักการนิเทศ นักวิชาการเน้นหลักประชาธิปไตย การมีส่วนร่วม การสื่อสารแบบเปิด และการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้การนิเทศเกิดบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและความร่วมมือ (อิทธิ ไชยศิริพันธ์, 2562; จริญญา นวมมะโน, 2562) ขณะเดียวกัน แนวคิดการนิเทศในศตวรรษที่ 21 ยังให้ความสำคัญกับการนิเทศเพื่อการเรียนรู้ การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการพัฒนาครูให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (สถาพร สมอุทัย, 2565; Acacia University, 2024) สำหรับกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา นักวิชาการส่วนใหญ่เสนอให้ดำเนินการเป็นวงจรอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การศึกษาสภาพปัจจุบัน

และความต้องการ การวางแผน การดำเนินการนิเทศ การสะท้อนผล และการประเมินเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาอย่างยั่งยืน (วัชราน เล่าเรียนดี, 2554; Keiser University, 2025)2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาวิชาชีพครู งานวิจัยในประเทศจำนวนมากมุ่งศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยผลการวิจัยส่วนใหญ่สะท้อนว่า การนิเทศภายในยังขาดความเป็นระบบและความต่อเนื่อง รวมถึงการมีส่วนร่วมของครูในบางบริบท (สุภัจฉรา กาใจ, 2562; วรณภา ธรรมจันทร์, 2561) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า เมื่อสถานศึกษามีการพัฒนากระบวนการนิเทศที่เน้นการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม และการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ จะช่วยให้ครูมีทัศนคติที่ดีต่อการนิเทศ และสามารถนำผลจากการนิเทศไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทองคำ อำไพ, 2564; นันทยา วงศ์ชัย และณัฐยา ตันตรานนท์, 2565) งานวิจัยในประเทศยังพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการนิเทศภายใน โดยผู้บริหารที่มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านการนิเทศ จะสามารถขับเคลื่อนกระบวนการนิเทศให้เกิดผลเป็นรูปธรรมต่อการพัฒนาครูและนักเรียน (รัศมี ภูกันดาน, 2562; ภิชาวิชัย ยางงาม, 2564) สำหรับงานวิจัยต่างประเทศ ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการนิเทศในลักษณะการพัฒนาและการนิเทศแบบร่วมมือ โดยเน้นการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ การสะท้อนคิด และการสนับสนุนครูอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการสอนและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (Beach & Reinhartz, 2000; Glickman et al., 2007) นอกจากนี้ งานวิจัยต่างประเทศยังชี้ให้เห็นว่าการนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรเชื่อมโยงกับการพัฒนาวิชาชีพครูในระยะยาว การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน และการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจทางการศึกษา (Harris, 1985; Sergiovanni & Starratt, 2007)

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาวิชาชีพครู โดยนักวิชาการส่วนใหญ่เห็นพ้องว่าการนิเทศควรเป็นกระบวนการพัฒนา เน้นการมีส่วนร่วม การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ และการเรียนรู้ร่วมกันภายในสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมายังขาดการศึกษาเชิงลึกที่เชื่อมโยงองค์ประกอบของการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทเฉพาะของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตเมือง และยังมีงานวิจัยจำนวนจำกัดที่สะท้อนแนวทางการพัฒนาการนิเทศจากมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการดำเนินการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อศึกษาทั้งระดับการนิเทศภายในสถานศึกษาและสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาการนิเทศจากผู้เชี่ยวชาญ อันจะช่วยเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ เสริมสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับการนิเทศภายในในบริบทเฉพาะ และนำไปสู่ข้อเสนอเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้พัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนกลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้รวบรวมและศึกษาข้อมูลจากวรรณกรรม เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการและการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์สาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุม 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการนิเทศ 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การสร้างเครื่องมือการนิเทศ 4) การดำเนินงานการนิเทศ และ 5) การประเมินผลการนิเทศ

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูกลุ่มโรงเรียนทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 439 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูกลุ่มโรงเรียนทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนรวมทั้งสิ้น 205 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาตัวแปรที่ศึกษา 5 ตัวแปร ดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการนิเทศ
- 2) การวางแผนการนิเทศ
- 3) การสร้างเครื่องมือการนิเทศ
- 4) การดำเนินงานการนิเทศ
- 5) การประเมินผลการนิเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยผสมการใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยนำผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณมาใช้เป็นฐานข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา

2.ขั้นตอนการวิจัย

2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย

2.2 สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษา จำนวน 50 ข้อ ครอบคลุมองค์ประกอบการนิเทศภายใน 5 ด้าน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการนิเทศ การวางแผนการนิเทศ การสร้างเครื่องมือการนิเทศ การดำเนินงานการนิเทศ และการประเมินผลการนิเทศ

2.3 ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.955 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงมากและสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่นเรียบร้อยแล้ว แจกให้แก่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในรูปแบบเอกสารและแบบสอบถามออนไลน์ พร้อมตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

4.การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ในส่วนการวิเคราะห์ระดับการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหาร โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มทวารวดี โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มีขั้นตอนดังนี้

5.1 รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา จำนวน 5 คน

5.2 บันทึกข้อมูลด้วยการอัดเสียงและจดบันทึกภาคสนาม (Field Notes)

5.3 ถอดความคำสัมภาษณ์อย่างละเอียดครบถ้วน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพถูกนำไปสังเคราะห์ร่วมกับผลการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีความเหมาะสมกับบริบทจริงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความครอบคลุมสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพการนิเทศภายในและเสริมสร้างศักยภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการวิจัย

1. การศึกษาระดับการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน และพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการประเมินผลการนิเทศในการนิเทศ ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการสร้างเครื่องมือการนิเทศ และด้านการดำเนินงานการนิเทศ
2. เสนอแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จากการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน สรุปการวิเคราะห์เนื้อหา ได้ดังนี้
 - 2.1 แนวทางการพัฒนาการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการนิเทศ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาควรเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ข้อมูลสมรรถนะและความต้องการพัฒนาของครู รวมถึงข้อมูลบริบทของสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นฐานในการวางแผนการนิเทศอย่างตรงประเด็น ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จะช่วยให้การนิเทศมีทิศทางที่ชัดเจน ลดความคลาดเคลื่อน และสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของครูและสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 2.2 แนวทางการพัฒนาการวางแผนการนิเทศ ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญกับการวางแผนการนิเทศอย่างมีส่วนร่วม โดยเสนอว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย แผนงาน และกิจกรรมการนิเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและลดความรู้สึกต่อต้านการนิเทศ นอกจากนี้ การวางแผนควรมีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทและภาระงานของครู รวมทั้งควรกำหนดปฏิทินการนิเทศที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อให้การนิเทศเป็นกระบวนการพัฒนา ไม่ใช่กิจกรรมเฉพาะช่วงเวลา
 - 2.3 แนวทางการพัฒนาการสร้างเครื่องมือการนิเทศ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นตรงกันว่า เครื่องมือการนิเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยผู้บริหารควรพัฒนาเครื่องมือการนิเทศที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน เช่น แบบสังเกตการสอน แบบสะท้อนผลการสอน และแบบประเมินตนเองของครู นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือสนับสนุนการนิเทศ เพื่อเพิ่มความสะดวก รวดเร็ว และสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนากิจการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 2.4 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการนิเทศ ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า ผู้เชี่ยวชาญเน้นย้ำให้การดำเนินงานการนิเทศภายในสถานศึกษาควรเป็นไปในลักษณะของการทำงานร่วมกันแบบกัลยาณมิตร โดยผู้บริหารควรทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการและผู้อำนวยความสะดวก มากกว่าผู้ควบคุมหรือผู้ตรวจสอบ การนิเทศควรเน้นการให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ การสอนงาน (Coaching) และการเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) เพื่อส่งเสริมให้ครูเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
 - 2.5 แนวทางการพัฒนาการประเมินผลการนิเทศ ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่า การประเมินผลการนิเทศภายในสถานศึกษาควรเป็นกระบวนการที่สะท้อนผลการพัฒนาอย่างแท้จริง โดยควรประเมินทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ของการนิเทศ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการเรียนการสอนของครู คุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และความพึงพอใจของครูต่อการนิเทศ นอกจากนี้ ควรนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศในรอบถัดไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การนิเทศภายในเป็นระบบที่มีความยั่งยืนและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สรุปภาพรวมจากผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มทวารวดีมีความตระหนักและให้ความสำคัญกับกระบวนการนิเทศภายในในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการนิเทศภายในเชิงพัฒนา (Developmental Supervision) ที่มุ่งเน้นการปรับปรุงและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเชิงวิเคราะห์ พบว่าการที่ด้านการประเมินผลการนิเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจสะท้อนลักษณะเฉพาะของบริบทการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งให้ความสำคัญกับการรายงานผล การติดตาม และการตรวจสอบตามนโยบายและตัวชี้วัดของหน่วยงานต้นสังกัด ขณะที่ด้านการดำเนินงานการนิเทศมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น ๆ อาจสะท้อนข้อจำกัดด้านภาระงานของผู้บริหารและครู รวมถึงข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร ซึ่งเป็นประเด็นที่งานวิจัยเชิงปริมาณในอดีตมักรายงานเพียงระดับการปฏิบัติ แต่ยังขาดการอธิบายเชิงลึกถึงสาเหตุและบริบทที่แท้จริง และจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ช่วยเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพควรเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานอย่างเป็นระบบ การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สมรรถนะและความต้องการพัฒนาของครู รวมถึงบริบทของสถานศึกษา เป็นจุดแข็งสำคัญที่ช่วยให้การวางแผนการนิเทศมีความตรงประเด็นและสอดคล้องกับสภาพจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการศึกษาแบบใช้ข้อมูลเป็นฐาน (Data-driven Management) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในอดีตส่วนใหญ่มักนำเสนอแนวคิดดังกล่าวในเชิงนโยบายหรือกรอบแนวคิดทั่วไป โดยยังขาดการอธิบายเชิงปฏิบัติในบริบทโรงเรียนประถมศึกษาขนาดและบริบทเมืองเช่นกลุ่มทวารวดี งานวิจัยนี้จึงมีคุณูปการในการแสดงให้เห็นกระบวนการนำข้อมูลมาใช้จริงในระดับสถานศึกษา

จากผลการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มทวารวดีควรมุ่งเน้นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการวิเคราะห์และวางแผน การมีส่วนร่วมของครู การใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสม การดำเนินการนิเทศในลักษณะกัลยาณมิตร และการประเมินผลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาในการทำหน้าที่ผู้นำการนิเทศ และยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนกลุ่มทวารวดีได้อย่างยั่งยืน แสดงแผนภาพองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากข้อค้นพบของงานวิจัย ได้ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า การพัฒนาการนิเทศภายในเป็นกระบวนการที่มีความเป็นระบบ เชื่อมโยงกันทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การวางแผน การสร้างเครื่องมือ การดำเนินงาน และการประเมินผล โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาคุณภาพครูและยกระดับคุณภาพผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยด้าน

การนิเทศการศึกษาที่เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน พบว่าการใช้ข้อมูลสารสนเทศ ที่ถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน รวมถึงการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ เป็น ฐานสำคัญของการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และการนิเทศแบบมีส่วนร่วม ซึ่ง ช่วยให้การกำหนดประเด็นและเป้าหมายการนิเทศมีความชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562; เก็กนก เอื้อวงศ์, 2563; Glickman, Gordon, & Ross-Gordon, 2018) ใน ด้านการวางแผนการนิเทศ พบว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรม และปฏิทินการ นิเทศอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงกับปัญหา มาตรฐานการศึกษา และนโยบายของสถานศึกษา ซึ่งสะท้อนแนวคิดการ บริหารเชิงระบบและกระบวนการนิเทศภายในที่มองว่าการวางแผนเป็นหัวใจของความสำเร็จในการนิเทศ และเป็นกลไกที่ ทำให้การดำเนินงานสามารถติดตามและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม (Harris, 1985; สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) ในด้านการสร้างเครื่องมือการนิเทศ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าเครื่องมือการนิเทศที่มีคุณภาพ ต้องผ่านการวิเคราะห์เป้าหมายและบริบท กำหนดตัวแปรให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา และตรวจสอบคุณภาพของ เครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการนิเทศเชิงวิชาการที่เน้นการใช้ข้อมูลจากสภาพจริงเพื่อการพัฒนา และช่วยให้ผลการนิเทศมีความน่าเชื่อถือและนำไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วัช รา เล่าเรียนดี, 2554; Sergiovanni & Starratt, 2007; Glickman et al., 2018) ในด้านการดำเนินงานการนิเทศ พบว่าการ นิเทศที่เน้นการปฏิบัติจริง การสื่อสารเชิงบวก การให้คำปรึกษาและข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเสริมสร้าง ขวัญและกำลังใจแก่ครู ส่งผลให้ครูเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการนิเทศเพื่อการ เรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพครูที่มองว่าการนิเทศมีใช้การควบคุม แต่เป็นกระบวนการสนับสนุนและเสริมพลังในการ ทำงาน (Beach & Reinhartz, 2000; สถาพร สมอุทัย, 2565; Wiles, 2005) สุดท้าย ด้านการประเมินผลการนิเทศ ผลการวิจัยสะท้อนว่าการกำกับติดตาม การเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ และการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงการ ดำเนินงานในรอบถัดไป เป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาการนิเทศอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดการประเมินเพื่อการ พัฒนา วงจรคุณภาพ PDCA และการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและ คุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (Deming, 1986; Stufflebeam, 2007; DuFour & Eaker, 1998) โดยสรุป แนวทางการ พัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ มีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีด้านการนิเทศการศึกษา อย่างชัดเจน และสะท้อนให้เห็นว่าการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการใช้ข้อมูล การมีส่วนร่วม การดำเนินงาน อย่างเป็นระบบ และการประเมินผลเพื่อการพัฒนา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาครู การยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการ สอน และคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

จากผลการวิจัยโดยภาพรวมเมื่อพิจารณาผลการวิจัยเชิงปริมาณในภาพรวม พบว่า องค์ประกอบการนิเทศภายใน สถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มทวารวดีอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการประเมินผลการนิเทศ ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการสร้างเครื่องมือการนิเทศ และด้านการดำเนินงานการนิเทศ ลำดับดังกล่าวสะท้อนลักษณะเฉพาะของบริบทการบริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียน ทวารวดี ซึ่งเป็นโรงเรียนในเขตเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร ที่ต้องดำเนินงาน ภายใต้อกรอบนโยบาย ตัวชี้วัด และระบบการกำกับติดตามจากหน่วยงานต้นสังกัดอย่างเข้มข้น โดยการที่ด้านการ ประเมินผลการนิเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการติดตาม ตรวจสอบ และ รายงานผลการดำเนินงานเป็นลำดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับบริบทเชิงระบบราชการที่เน้นความรับผิดชอบและการประเมินผล ตามเกณฑ์มาตรฐาน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเชิงวิพากษ์ พบว่าการให้ความสำคัญกับการประเมินผลในระดับสูง อาจ นำไปสู่ความเสี่ยงที่การนิเทศจะถูกมองเป็นกระบวนการตรวจสอบมากกว่ากระบวนการเรียนรู้ หากขาดการเชื่อมโยงผล การประเมินกับการพัฒนาครูอย่างเป็นรูปธรรม ประเด็นนี้สะท้อนช่องว่างของการปฏิบัติที่งานวิจัยนี้ช่วยชี้ให้เห็นอย่าง ชัดเจน ในขณะเดียวกัน ด้านการดำเนินงานการนิเทศมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับองค์ประกอบอื่น ซึ่งสะท้อน ข้อจำกัดเชิงบริบท เช่น ภาระงานของผู้บริหารและครู ความจำกัดด้านเวลา และทรัพยากรที่มีอยู่ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากผู้เชี่ยวชาญช่วยอธิบายประเด็นดังกล่าว โดยชี้ว่าการนิเทศเชิงกลายมิตร การสอนงาน และการเป็นพี่เลี้ยง แม้เป็น

แนวทางที่มีประสิทธิภาพ แต่ต้องอาศัยทักษะ ภาวะผู้นำทางวิชาการ และการจัดสรรเวลาที่เหมาะสม ซึ่งยังเป็นความท้าทายสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทกลุ่มโรงเรียนทวารวดี ทั้งนี้ การเปรียบเทียบลำดับความสำคัญขององค์ประกอบการนิเทศภายในดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าระบบการนิเทศในกลุ่มโรงเรียนทวารวดีมีจุดแข็งด้านการใช้ข้อมูล การวางแผน และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ แต่ยังมีจุดที่ควรพัฒนาในมิติของการนำแผนและผลการประเมินไปสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียนอย่างลึกซึ้ง งานวิจัยนี้จึงมีคุณูปการใหม่ในการอธิบาย “ช่องว่างระหว่างระบบกับการปฏิบัติ” (system–practice gap) ซึ่งยังปรากฏไม่ชัดเจนในงานวิจัยด้านการนิเทศภายในที่ผ่านมา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างชัดเจน โดยสนับสนุนการใช้รูปแบบการนิเทศที่มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทุกระดับ

1.2 ควรจัดสรรงบประมาณ ทรัพยากร และการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างเครื่องมือการนิเทศ และการใช้ผลการประเมินเพื่อการพัฒนา เพื่อให้การนิเทศภายในสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรศึกษาวิจัยเชิงทดลองหรือเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เกี่ยวกับการนำแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้จริง เพื่อศึกษาผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน สมรรถนะครู และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

2.2 ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังสถานศึกษาในสังกัดอื่นหรือบริบทที่แตกต่างกัน เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ หรือพื้นที่นอกเขตเมือง เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีความครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ได้ในวงกว้าง

2.3 สำหรับการวิจัยในอนาคตควรมีการศึกษากการนิเทศภายในในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น เปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนในเขตเมืองและชนบท หรือศึกษาผลกระทบของรูปแบบการนิเทศภายในต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนในระยะยาว รวมทั้งการพัฒนาตัวชี้วัดเชิงคุณภาพที่สะท้อนผลลัพธ์ของการนิเทศได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2563). การนิเทศการศึกษา: แนวคิด หลักการ และการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรัญ น่วมมะโน. (2562). การนิเทศภายในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- จิรินทร์ อุตสาหะ. (2564). การพัฒนาเครื่องมือทางการศึกษาและการนิเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, และรมณ์รัมภา ณ์ฐัญญอดิรุจ. (2563). การนิเทศภายในสถานศึกษาเชิงพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพวรรณ ถาวรโชติ. (2564). การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทองคำ อำไพ. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์, 15(2), 45–60.
- นันทยา วงศ์ชัย, และณัฐยา ตันตรานนท์. (2565). แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้. วารสารการบริหารการศึกษา, 13(1), 23–39.
- รัศมี ภูกันดาน. (2562). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการนิเทศภายในสถานศึกษา. วารสารครุศาสตร์, 47(3), 88–104.

- วัชรวิเศษ เสาเรียนดี. (2554). การนิเทศการสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณภา ธรรมจันทร์. (2561). กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการครูศาสตร์, 12(1), 55–70.
- สถาพร สมอุทัย. (2565). การนิเทศการศึกษาในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภจันรา กาใจ. (2562). การนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน. วารสารการศึกษาและการพัฒนา, 10(2), 67–82.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). แนวทางการนิเทศการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). คู่มือการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). รายงานผลการติดตามและประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. (2566). รายงานการดำเนินงานและการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2565). รายงานสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อภิชาติ พุทธรังษี, และคณะ. (2567). การพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- Acacia University. (2 0 2 4). Instructional supervision: Principles and practices. Retrieved from <https://www.acacia.edu>
- Beach, D. M., & Reinhartz, J. (2000). Supervisory leadership: Focus on instruction. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Deming, W. E. (1986). Out of the crisis. Cambridge, MA: MIT Press.
- DuFour, R., & Eaker, R. (1998). Professional learning communities at work: Best practices for enhancing student achievement. Bloomington, IN: Solution Tree.
- Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2018). SuperVision and instructional leadership: A developmental approach (10th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Harris, B. M. (1985). Supervisory behavior in education (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Keiser University. (2 0 2 5). Educational supervision and leadership. Retrieved from <https://www.keiseruniversity.edu>
- Kumari, S. (2022). Instructional supervision and its impact on teachers' professional development. International Journal of Educational Research, 11(2), 45–54.
- Sergiovanni, T. J., & Starratt, R. J. (2007). Supervision: A redefinition (8th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.
- Stufflebeam, D. L. (2007). CIPP evaluation model checklist. Kalamazoo, MI: Western Michigan University.

Wiles, J. (2005). *Supervision for better schools* (5th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.

Data Availability Statement: The raw data supporting the conclusions of this article will be made available by the authors, without undue reservation.

Conflicts of Interest: The authors declare that the research was conducted in the absence of any commercial or financial relationships that could be construed as a potential conflict of interest.

Publisher's Note: All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Copyright: © 2025 by the authors. This is a fully open-access article distributed under the terms of the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).